

Korlátolt felelősség a magánjogban, különös tekintettel az örökösök felelősségére

A tanulmány áttekinti a vagyoni felelősség kialakulását, majd azon belül a korlátolt felelősség főbb eseteit. Részletesebben is vizsgálja az örökösöknek a hagyatéki tartozásokért fennálló felelősségét. A szerző bemutatja, hogyan alakult ki és hogyan fejlődött az örökösök korlátolt felelősségére vonatkozó szabályozás. Kitér a *pro viribus hereditatis*, valamint a *cum viribus hereditatis* közötti különbségekre, végül pedig röviden ismereti a hatályos magyar jogi szabályozást is.

Tárgyszavak:

teljes vagyoni felelősség, korlátolt felelősség, helytállási kötelezettség, cum viribus felelősség, pro viribus, felelősség

The paper reviews the development of property liability and the main cases of limited liability within it. It also examines in more detail the liability of heirs for debts in the estate. The author describes how the law of limited liability of heirs has developed and evolved. The differences between *pro viribus hereditatis* and *cum viribus hereditatis* are discussed, and finally, a brief description of the current Hungarian legal rules is given.

Keywords:

strict liability, limited liability, vicarious liability, cum viribus liability, pro viribus liability

I. Felelősség (helytállási kötelezettség) a kötelelem teljesítéséért

A modern jogrendszerekben főszabálynak tekinthető teljes (korlátlan) vagyoni felelősség (pontosabban: helytállási kötelezettség)¹ azt jelenti, hogy aki egy kötelmi jogviszonyban kötelezett (adós), annak – a kötelelem teljesítésére vonatkozó jogi kötelezettségen túlmenően – számolnia kell azzal, hogy a teljesítésért a jogosult felé a teljes vagyonával köteles helytállni.² Meghatározott vagyontárgyakra korlátozódó helytállásra csak kivételesen kerülhet sor: ha jogszabály így rendelkezik, vagy ha a felek ebben megállapodnak.³

A modern jogrendszerek a kötelelem lényegét már nem az adós bizonyos magatartásának kikényszerítésében, hanem abban az érdekkiegyenlítésben látják, amelyhez a hitelező az adós terhére jut. Előtérbe került tehát a hitelező igénye bizonyos gazdasági előnyre, az adós szolgáltatási kötelezettsége mellett pedig a kötelelem tárgyi jelentősége vált meghatározóvá, a személyi elem háttérbe szorult.⁴

A kötelelemnek lényeges eleme a jogi szankció. Azokat a jogviszonyokat, amelyeknél ez hiányzik, nem nevezhetjük kötelelemnek. A kötelelemnek többféle szankciója is lehet, az adóst terhelő vagyoni helytállási kötelezettség is ennek tekinthető. Szladits szerint a korlátlan (személyes felelősség) voltaképpen nem jelent mást, mint a kötelelem rendes szankciója: az adós helytállása a vagyonával, az eljárási (végrehajtási-, csőd-) jogban meghatározott módozatok szerint.⁵

Mindez természetesen nem jelenti azt, hogy a kötelezett (adós) ténylegesen korlátlan forrásokkal rendelkezik kötelezettsége teljesítéséhez. A korlátlan helytállási kötelezettség csak annyit jelent, hogy nincs a kötelezett vagyonának

- 1 A felelősség és a helytállási kötelezettség kifejezéseket a jogi szaknyelvben, valamint a jogszabályokban is gyakran felváltva, szinonimaként használják. Fontos azonban kiemelni, hogy a felelősség egy szubjektív kategória, amely alól mindig helye van kimentésnek. A helytállási kötelezettség ezzel szemben egy objektív kategória, amely alól nincs kimentési lehetőség. A felelősség és a helytállási kötelezettség megkülönböztetéséről részletesebben lásd *Asztalos László*, Szankció és felelősség a polgári jogban. In: *Asztalos László – Gönczöl Katalin (szerk.)*, Felelősség és szankció a jogban. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1980, 294. o.
- 2 Kisfaludi András ezzel kapcsolatban azt emeli ki, hogy a jogszabályok nem korlátozzák a kötelezettség teljesítését az adós vagyonának egy részére. Ez alól kivételt a korlátolt felelősség esetei jelentenek. Lásd *Kisfaludi András*, Hitelezővédelem a polgári jogban. In: *Szeibert Orsolya (szerk.)*, „Végül is a jog mellett döntöttem...” Harmathy Attila emlékkötet. Orac Kiadó, Budapest, 2025, 101. o. [továbbiakban: *Kisfaludi, Hitelezővédelem*]
- 3 A BH 1998. 547. számú eseti döntésben a Legfelsőbb Bíróság kiemelte, hogy előfordulhat, hogy a készfizető kezesek valamelyike a jogosulttal kötött kezesi szerződés alapján nem a teljes tartozásért, hanem csak az általa kötött kezesi szerződésben meghatározott összeg erejéig felel. Az általa meghatározott összeg erejéig ugyan felelőssége a többi egyetemleges kötelezettel azonos, ezt meghaladóan azonban – csupán azért, mert más egyetemleges kötelezettek felelőssége magasabb összeg erejéig áll fenn – nem marasztható. Ugyanez a helyzet akkor is, ha az egyetemleges kötelezettek valamelyikének kötelezettsége olyan jogszabályon alapul, amely a felelősséget korlátozza.
- 4 *Szladits Károly*, A kötelelem fogalma. In: *Szladits Károly (szerk.)*, A magyar magánjog. Harmadik kötet. Kötelmi jog általános része. Grill Károly Kiadóvállalata, Budapest, 1941, 4. o. [továbbiakban: *Szladits, A kötelelem*]
- 5 *Szladits, A kötelelem*. 22. o.

olyan eleme, amely ne lenne igénybe vehető – akár állami kényszer útján is – a követelés kikényszerítése során.⁶

II. Személyes felelősség a korai jogokban

A mai jogokban a kötelem kötelezettjét terhelő személyes (más néven: teljes, korlátlan) felelősség természetesen nem azonos a korai jogokban megjelenő, és az adós testére irányuló, személyes végrehajtáshoz vezető felelősséggel. Ez ma már teljes mértékben vagyoni felelősséget jelent, az adós teljes vagyonának helytállása a kötelem kielégítéséért. Ezt a fajta személyes felelősséget a mai jogrendszerekben az ún. dologi felelősségtől (dologi helytállási kötelezettségtől) kell elhatárolni.⁷ Ilyen dologi helytállási kötelezettség terheli a zálogkötelezettet.

A korai jogokban a vagyoni felelősség elve még teljesen ismeretlen volt, az adós ugyanis saját személyében is felelt a tartozásokért. Ennek alapján az adós a kötelezettség nem-teljesítése esetén szolgálaként vagy akár rabszolgálaként is a hitelezője hatalma alá kerülhetett.⁸ A kötelezettség teljesítéséért való személyes felelősség azt is jelentette, hogy a hitelezőt megillető kielégítési jog tárgya valójában maga az adós volt, akivel szemben közvetlen kényszert is alkalmazhatott.

Ez a személyes felelősség fejlődésük korai időszakában a római jogban és a germán jog(ok)ban is megjelent. A korai germán jogokban az adós személyes felelősségét egy sajátos szerződéssel alapították meg, amellyel az adós saját magát zálogosította el.⁹ A személy elleni végrehajtás a germán jogokban is különböző módon ment végbe: rabszolgaságba vetéssel vagy a tartozás ledolgozásával, amely utóbb adósfogsággá enyhült.¹⁰

Az adós személyének ez a fajta „dologiasodása” egy idő után már a hitelezők számára sem volt megfelelő. Az adós személye helyébe fokozatosan az adós vagyona lépett, melynek következtében a személyes felelősséget a tiszta vagyoni felelősség váltotta fel. Ezt az adós teljes vagyonára kiterjedő felelősséget nem kellett külön szerződéses aktussal megalapítani – mint a germán jogokban a személyes felelősséget –, mivel az minden tartozáshoz kvázi automatikusan

6 *Kisfaludi*, Hitelezővédelem. 101. o. Kivételt csak a végrehajtás alól mentes vagyontárgyak jelentenek.

7 *Karl Larenz*, Lehrbuch des Schuldrechts. Band I. Allgemeiner Teil, 14. Auflage, Verlag C.H. Beck, München, 1987, 25. o. [továbbiakban: *Larenz*, Lehrbuch des Schuldrechts]

8 A Kr. e 326-ban meghozott római törvény, a lex Poetelia Papiria véglegesen megtiltotta mind az adós megölését, mind pedig rabszolgálaként (*trans Tiberim*) való eladását. A *manus iniectio* ezután már csupán azt jelentette, hogy az adós a hitelező foglyaként köteles volt adósságát ledolgozni. Részletesebben lásd *Földi András – Hamza Gábor*, A római jog története és intéstitúciói. Budapest, Oktatási Hivatal, 2020, 194-197. o. [továbbiakban: *Földi – Hamza*, A római jog]

9 *Larenz*, Lehrbuch des Schuldrechts. 23. o.

10 *Szladits*, A kötelem. 4. o.

hozzákapcsolódott. Így alakult ki az a mai jogrendszereket is meghatározó tétel, mely szerint, aki egy kötelmi jogi kötelezettséget elvállal vagy annak más módon a kötelezettjévé válik, nemteljesítés esetén minden vagyonnal, amely az övé, helyt kell álljon.¹¹

3. Áttekintés a korlátolt felelősség eseteiről

Szladits a korlátolt felelősség eseteit két csoportba sorolta: különbséget tett a bizonyos vagyontárgyak értéke erejéig (*pro viribus*) fennálló felelősség, és a meghatározott vagyontárgyakkal (*cum viribus*) való felelősség között. A *pro viribus* felelősség eseteiben az adós a teljes vagyonával felel, miként a korlátlan (személyes) felelősség esetén, azonban a kielégítés mértéke előre korlátozva van. Valódi korlátolt felelősségnek a meghatározott vagyontárgyakkal való (*cum viribus*) felelősség tekinthető, amikor is kielégítésnek csak bizonyos vagyontárgyakból van helye.

A *cum viribus* felelősséget el kell határolni a dologi felelősségtől. Azt azonban Szladits is elismeri, hogy a dologi felelősség és a *cum viribus* korlátolt felelősség között lényegében alig van különbség, mivel mindkettő meghatározott dolog lekötöttsége a jogosult kielégítésére. A dologi értékjog bizonyos eseteiben azonban – ilyen volt régi magánjogunkban a telekadósság – a kielégítés mértéke független a személyes szolgáltatási kötelezettségtől. Ez azt jelenti, hogy a dologi értékjog mögött nem áll kötelmi jogi követelés, illetve tartozás. Ezzel szemben a *cum viribus* korlátolt felelősség eseteiben is fennáll egy kötelem, amelynek mindig van olyan kötelezettje (személyes adós), akinek személyéből vett mozzanatokkal van a kötelezettség mértéke meghatározva (pl. késedelem, vétkeség). Ezt egészíti ki az a másik különbség is, hogy a dologi értékjog eseteiben a dologra való idegen behatás ellen abszolút jogvédelemnek van helye, és az ebből eredő értékigény – a harmadik személyekre való kihatás szempontjából – erősebb a puszta kötelmi igénynél.¹²

A *cum viribus* felelősség nincs szigorúan egyedileg lekötött vagyontárgyakra korlátozva. Ezt mutatja mindenekelőtt a dologi helyettesítés (*surrogatio*) elve, amely szerint bizonyos vagyontárgyak a megsemmisült vagy elidegenített vagyontárgyak helyébe léphetnek. A *cum viribus* felelősség emellett mindig magában foglalja a felelősséget a lekötött vagyontárgyak fenntartásáért, vagyis az adóst bizonyos kezelési kötelezettség terheli a hitelező irányában. Ennek alapján, ha a vagyontárgyat elidegeníti, akkor a befolyt vételárral felel, ha pedig

11 Larenz, Lehrbuch des Schuldrechts. 23. o.

12 Szladits, A kötelem. 23. o.

a vagyontárgy megsemmisülésében vagy értékcsökkenésében vétkesség terheli, akkor ezért helyt kell állnia. Az adós tehát mintegy elszámolni köteles a hitelezőnek a felelősség mértékét kitevő vagyontárgyakról. Az ebből az elszámolásból eredő kötelezettségéért azonban már személyesen, vagyis teljes vagyonával felel. Ebben a tekintetben felelőssége értékre korlátozott (*pro viribus*) felelőssébe fordul át.¹³

Mai jogunkban a korlátolt felelősség három legfontosabb esetköre: a) az örökös felelőssége öröksége erejéig, b) korlátolt felelősség a társasági jogban, és c) a zálogkötelezett dologi felelőssége. Emellett a fizetéseképtelenségi jogban is találhatóak olyan esetek, amikor az adós a hitelezői irányában csak korlátozott mértékben kell, hogy helytálljon (pl. csődegyezség esetén).

III. Az örökösök korlátolt felelőssége

III.1. A korlátolt felelősség esetei és jelentése az öröklési jogban

Az örökösök felelőssége szempontjából az egyes jogrendszerek többféle megoldást követnek. Vannak olyan jogrendszerek, amelyek alapján az örökös egész vagyonával (személyesen, korlátlanul) felelős. Számos jogrendszer ezzel szemben azt az elvet követi, hogy az örökös csak vagyonának egy részével (korlátoltan) felel. Az örökösnek ez a korlátolt felelőssége törvényen alapul és fenntartásához jellemzően nincs szükség további jogcselekményekre. Bizonyos jogrendszerekben azonban a korlátolt felelősség csak a törvény nyújtotta kedvezmény igénybevételeivel áll be, vagyis az örökös felelőssége elvileg korlátlan, de bizonyos jogcselekmények által (pl. leltározás) korlátozható.¹⁴

Az egyes jogrendszerek között az örökösök felelőssége szempontjából fennálló különbségek azzal is összefüggnek, hogy az adott jogrendszer az *universalis* vagy pedig a *specialis successio* elvét követi-e. Az *universalis successio* elvére épülő jogokban az örökös felelőssége főszabály szerint korlátlan. Ezzel szemben a *specialis successio* elvéből az következik, hogy az örökös törvény szerint is csak korlátoltan felelős.¹⁵

Az öröklési jogban a korlátolt felelősség két esete alakult ki: a bizonyos vagyontárgyakkal (*cum viribus hereditatis*), valamint a meghatározott vagyoni érték erejéig (*pro viribus hereditatis*) való felelősség. Öröklés esetén ez azt jelenti, hogy

13 Szladits, A kötelem. 23. o.

14 Szladits Károly – Teller Miksa, Az örökös jogállása. In: Szladits Károly (Főszerk.), Magyar magánjog. Hatodik Kötet. Öröklési jog. Grill Károly Kiadóvállalata, Budapest, 1939, 526. o. [továbbiakban: Szladits – Teller, Az örökös jogállása]

15 Szladits – Teller, Az örökös jogállása. 526-527. o., 4. lábjegyzet

az örökös vagy a hagyatékkal, azaz magukkal a hagyatéki vagyontárgyakkal felelős, vagy pedig személyesen – minden egyéb vagyonával is –, de csak az örökség értéke erejéig. Az örökös mindkét esetben személyes adósként lép be az örök-hagyó átszálló adóssági viszonyaiba, de mennyiségileg korlátozott felelősséggel.

A *cum viribus hereditatis* felelősség közel áll a zálogkötelezettet terhelő dologi helytállási kötelezettséghez. Valójában azonban más jellegű, mivel harmadik személyekkel szemben nincs dologi kihatása. A *cum viribus* felelősség abban is különbözik a dologi felelősségtől, hogy az örökös nemcsak a meglévő hagyatéki vagyonnal, hanem a hiányzó hagyatéki javakért is felel. Ez utóbbiakért pedig személyesen.¹⁶

III.2. Az örökös korlátozott felelősségének elismerése a római jogban és a későbbi jogfejlődés

A rómaiaknak az öröklés lényegéről vallott felfogásával magyarázható, hogy azok a jogi helyzetek, amelyekben az örök-hagyó szerepelt, az örökös vonatkozásában is változatlanul fennálltak. Az örökös ugyanolyan hatalommal és joggal bírt, mint az elhalt. Az öröklés folytán a hagyatéki vagyon – az abba tartozó minden aktív és passzív – összevegyült az örökös vagyonával. Ez pedig azt jelentette, hogy az örökös minden vagyonával – tehát az örökléskor meglévő saját vagyonával és az öröklött vagyonával egyaránt – korlátlanul felelős volt (korlátlanul helyt kellett állnia) a hagyatéki hitelezők felé, miként saját hitelezői felé is.¹⁷

A későbbi jogfejlődés eredményeként azonban a római jog is elismert olyan kivételes helyzeteket, amikor az örökös a hagyatéki tartozásokért elsősorban a hagyaték tárgyaival és azok hasznaival felelt, kielégítést pedig csak ebből lehetett követelni. Emellett – ugyancsak kivételes jelleggel – az örökös korlátozott felelősségének másik alakzatát, a *pro viribus hereditatis* felelősséget is elismerték. Ennek alapján az örökös az egész vagyonával felelt ugyan, de csak az örökség erejéig, feltéve, hogy a hagyaték tárgyai és azok hasznai már nem voltak az örökös birtokában.¹⁸

Hadrianus császár adta meg először a katonáknak azt a kedvezményt, hogy törvény alapján csupán magával a hagyatéki vagyonnal felelősek a hitelezők iránt. Ezt a kedvezményt Justinianus császár általánosította, de leltár felvételéhez kötötte („a leltározás kedvezménye”, *beneficium inventarii*). A *beneficium inventarii*-ből fejlődött ki utóbb a *cum viribus* felelősség mai formája. Eszerint, ha az örökös a törvényes határidőn belül, a mai közjegyzőnek megfelelő hatósági személy (*tabularis*) közreműködésével leltározta a hagyatékot, akkor a hagyatéki

16 Szladits – Teller, Az örökös jogállása. 527. o.

17 Földi – Hamza, A római jog. 655. o.

18 Földi – Hamza, A római jog. 655. o.

terhekért csak a leltárba (*inventarium*) felvett hagyatéki vagyontárgyakkal felelt. Amennyiben az örökös nem élt a leltárkészítés kedvezményével, felelőssége korlátlan maradt, vagyis *ultra vires hereditatis* felelt a hagyatéki hitelezőkkel szemben. Mindez a katonákra nem vonatkozott, ők ugyanis leltárfelvétel nélkül is a csak a hagyatéki vagyontárgyakkal feleltek.¹⁹

A római jog recepciója folytán a jusztiniánuszi leltárjog Európa-szerte elterjedt és uralkodóvá vált. Ez jelenik meg az osztrák polgári törvénykönyvben is, amely szerint az örökösnek az elfogadásakor kell igénybe vennie a leltárjogot. Az Optk. szerint az örökös az örökség feltétlen elfogadásával személyesen, vagyis egész vagyonával (korlátlanul) felelőssé válik az örökhagyó tartozásaiért, ha azonban az örökséget a leltár kedvezményével fogadta el, felelőssége csak a leltárba foglalt hagyatéki vagyontárgyakra korlátozódott.²⁰

A római jog recepciója mellett azonban a középkori germán jogok hatása is érvényesült. Ezt tükrözi az örökösök hitelezőkkel szembeni hagyaték-kezelői szerepének a megjelenése is. Ez azt jelentette, hogy az örökös a hagyatékot, mint a vagyonán belül külön létezőt, zárt vagyontömeget volt köteles a hagyatéki tartozások fedezetére fordítani. A *cum viribus* felelősségnek ez a germán jogi hatást tükröző alapgondolata az örökösöt a hitelezőkkel szemben a hagyaték kezelőjének tekintette, aki az idegen vagyon kezelőjének gondosságával volt köteles eljárni a hitelezők felé. Ebből következően az örökös csak korlátozottan volt felelős, anélkül, hogy ehhez leltár felvételére lett volna szükség.²¹

Utóbb ebből fejlődött ki az a jogelv, hogy az örökös nemcsak a meglévő hagyatéki vagyontárgyakkal felel, hanem a hasznok kiadásáért is, mivel az idegen vagyon kezelőjének gondosságával köteles eljárni, és a vagyont a hitelezők kielégítésére fordítani.²²

III.3. Az örökösök felelőssége a régi magyar magánjogban

Régi magánjogunk szerint az örökös minden esetben, a törvény erejénél fogva – *ipso iure* – korlátolt felelősséggel tartozott a hagyatéki tartozásokért, anélkül, hogy e felelősség fenntartására bármilyen jogcselekményt (pl. leltárfelvételt) kellett volna végeznie. Az 1928-as Magánjogi Törvényjavaslat (a továbbiakban:

19 Szladits – Teller, Az örökös jogállása. 527. o.

20 Ez a hatályos osztrák öröklési jogban is megjelenik. Erről lásd Helmut Koziol – Rudolf Welser, Grundriss des bürgerlichen Rechts. Band II. 13. Auflage, Wien, Manzschke, 2007, 575-577. o.

21 A korai germán jogokban mindez összefüggött a „Gewere” intézményével: az örökös nem azért felelt az örökhagyó tartozásaiért, mert annak általános jogutódja volt, hanem azért, mert a hagyatéki vagyontárgyak a „Gewere”-jében voltak. A germán jogok emiatt nem ismerték el az *universalis successio* elvét. Lásd Szladits – Teller, Az örökös jogállása. 527-528. o.; A Gewere jelentőségéről részletesebben lásd Eugen Huber; Die Bedeutung der Gewere im deutschen Sachenrecht. Bern, Verlag von Schmid, Franke & Co., 1984, 84. o.

22 Szladits – Teller, Az örökös jogállása. 527. o.

Mtj.) ezt egyértelműen rögzítette is: a törvényjavaslat a törvényből folyó, leltárhoz nem kötött, *cum viribus* felelősség alapján állt.

Az Mtj. 2082. §-a kimondta, hogy az örökös a hagyatéki tartozásokért a hagyatékkal felel a hitelezőknek, az örököstársak pedig a közös hagyatéki tartozásokért örökrészeikkel egyetemlegesen felelnek. Egymással szemben az örököstársak a hagyatéki tartozásokért örökrészeik arányában voltak felelősek.

Az Mtj. 2084. §-a emellett egyértelműen rögzítette: „Az örökös a hagyatéki hitelezőkkel szemben a hagyatékek kezelője. E minőségében az örökség elfogadásáig végzett eljárásért a megbízás nélküli ügyvitel, az örökség elfogadása után végzett eljárásért pedig a megbízás szabályai szerint felelős.” Eszerint tehát az örökös a hagyatéket, mint idegen vagyont, a vagyonkezelő gondosságával volt köteles fenntartani, és a hitelezők kielégítésére fordítani. Ebből következően pedig a meglévőn kívül a meg nem lévő hagyatéki vagyontárgyakért is ugyanúgy felelős volt, mint a megbízott. Vagyonkezelői minőségében a saját vagyonával is felelt.²³

Érdekes jogfejlődés volt ugyanakkor megfigyelhető. A joggyakorlat eredetileg a *cum viribus* felelősség elsőbbségét vallotta. Eszerint az örökös a hagyatéki tartozások keretén belül valójában olyan viszonyban állt a hitelezővel, mint az álörökös a valódi örökössel: az adósság fejében a hagyatéket, mint zárt vagyontömeget köteles volt neki kiadni.²⁴

Utóbb azonban a bírói gyakorlat a *pro viribus* felelősség elvét a *cum viribus* felelősség fölé helyezte. Ennek oka nem a jogi szabályozás változása, hanem a megváltozott gazdasági viszonyok által kikényszerített szükséghelyzet volt. Az ingatlan vagyon dologi megkötöttségének megszűnte – az ősiség eltörlése –, és az ingó vagyon jelentőségének a növekedése következtében a vagyontárgyak mobilizálásával egyidejűleg azok fix egyediségének meghatározása rendkívül nehezzé vált. Mindez a *cum viribus* felelősségen belül is növelte az elidegenített vagyontárgyak megtérítési értékével való személyes felelősség szerepét. Az értékbeli surrogátumok alkalmazásának terjedése pedig érthető módon hozta magával a tiszta értékbeli, *pro viribus* felelősségre való áttérést. A korabeli joggyakorlat azonban nem tekintett el a *cum viribus* elv alkalmazásától sem, hanem a korlátolt felelősség e két esetét egymás mellett alkalmazta.²⁵

III.4. Az örökösök felelőssége a hatályos magyar polgári jogban

Hatályos jogunkban az örökösnek a hagyatéki tartozásokért fennálló felelősségéről a Ptk. 7:96. §-a rendelkezik. Ennek (1) bekezdése rögzíti, hogy az örökös a hagyatéki tartozásokért a hagyatékek tárgyaival és azok hasznaival felel a hitelezőknek.

²³ Szladits – Teller, Az örökös jogállása. 528. o.

²⁴ Szladits – Teller, Az örökös jogállása. 530. o.

²⁵ Szladits – Teller, Az örökös jogállása. 531. o.

Ha a követelés érvényesítésekor a hagyaték tárgyai vagy hasznai nincsenek az örökös birtokában, az örökös öröksége erejéig egyéb vagyonával is felel.

Ennek alapján tehát a hagyaték meglévő tárgyaival és azok hasznaival való helytállás átfordulhat a hagyaték értékéig fennálló – de az örökös saját teljes vagyonára is kiterjedő – helytállásba, ha a követelés érvényesítésekor a hagyaték tárgyai vagy hasznai nincsenek az örökös birtokában. A felelősségekorrólatozásnak ez a két módja értékét tekintve azonban nem jelent különbséget az örökös helytállásának vagyoni terjedelmében.²⁶

Új szabályként a Ptk. 7:96. § (3) bekezdése kimondja, hogy az örökös a hagyatéki költségekért és a hagyatéki eljárás költségeiért saját vagyonával is felel. Ezt egészíti ki a Ptk. 7:97. §-a, amely az örököstársak egyetemleges felelősségéről rendelkezik.

A Ptk. idézett rendelkezéseihez kapcsolódik a Legfelsőbb Bíróság PK 192. számú állásfoglalása. Ez ugyan még az 1959-es Ptk. alapján született, de a hatályos Ptk. alkalmazása körében is megfelelően irányadó.²⁷

Az PK állásfoglalás kiemeli, hogy a *cum viribus* felelősség azt jelenti, hogy a hagyatéki hitelező elsődleges igénye arra terjed ki, hogy követelését – végrehajtás útján – a hagyatéki vagyontárgyakból és azok hasznaiból elégítse ki. Ennélfogva a hitelezőnek már a követelés érvényesítésekor meg kell jelölnie azokat a vagyontárgyakat, amelyekből, illetőleg amelyeknek hasznaiból kielégítést kíván keresni. Ebből következően a kérdéses vagyontárgyakat az ítéletben is meg kell jelölni. Nem lehet ugyanis a végrehajtási eljárásra utalni annak a – sokszor terjedelmes bizonyítást igénylő – kérdésnek a felderítését, hogy mely vagyontárgyak tartoznak a hagyatékhoz. Az ítélet rendelkező részében ezért meg kell jelölni azokat a vagyontárgyakat, amelyeknek hasznaiból a hagyatéki hitelező – végrehajtás útján – kielégítést kereshet. Azt is meg kell határozni továbbá az ítélet rendelkező részében, hogy a hitelező a megjelölt vagyontárgyakból milyen összeg erejéig kereshet kielégítést. Ez az összeg egyenlő azzal, amelyet a bíróság a hitelező jogszerű követeléseként megállapított.

Arra is kitér a PK állásfoglalás, hogy a *cum viribus* felelősség egy olyan jogsultság, amelynek igénybevétele nem kötelező. Ennélfogva az örökös kifejezett nyilatkozattal hozzájárulhat ahhoz, hogy a marasztalás ne korlátozódjék csupán a hagyatéki vagyontárgyakra. Előfordulhat ugyanis, hogy az örökös el akarja kerülni azt, hogy a hagyatéki vagyontárgyakra, illetőleg csupán azokra vezessenek végrehajtást, és ezért hajlandó arra, hogy egyéb vagyonát is a kielégítés alapjává tegye. Ez viszont a hitelező sérelmével nem jár, sőt rá nézve előnyös

26 Fabó Tibor, A Ptk. 7:96. §-ához fűzött magyarázat. In: *Osztovíts András (szerk.), A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja. IV. kötet.* Budapest, Opten, 2014, 747. o.

27 Erről lásd a Kúria 1/2014. Polgári Jogegységi Határozatának 1. pontját.

is. Természetesen a marasztalás ebben az esetben sem terjedhet túl az örökség értékén. Ezért, ha az örökség értéke tekintetében a felek között vita van, az ilyen marasztaláshoz a hitelező hozzájárulása is szükséges.

A *pro viribus* felelősség esetén ezzel szemben a marasztaló ítélet rendelkező részében sem a hagyatéki vagyontárgyakat, sem azok értékét nem kell megjelölni, és arra sem kell utalni, hogy a felelősség milyen „érték” erejéig áll fenn. Az örökös az ítélet rendelkező részében meghatározott összeg fizetésére kell kötelezni, amelyért az örökös minden vagyonával felel.

Az örökös felelősségét érintően a BDT 2023. 4629. számú eseti döntésben a Fővárosi Törvényszék mint másodfokú bíróság kiemelte, hogy a mezőgazdasági földterületnek a Magyar Állam javára való felajánlása nem szünteti meg az örökös felelősségét, aki már nem a hagyatéki tárgyakkal (*cum viribus*), hanem annak értékéig magánvagyonával (*pro viribus*) felel a hagyatéki tartozásokért.

IV. Összegzés

A korlátolt felelősség és azon belül az örökösök korlátolt felelősségének a kialakulását és fejlődését bemutató rövid áttekintésünk célja annak érzékeltetése volt, hogy a ma magától értetődőnek tűnő jogintézmények hosszú, több évszázados jogfejlődés eredményeként jutottak el mai formájukig. Bár az öröklési jog a magánjog egyik legkonzervatívabb, a hagyományokhoz – a családjog mellett – talán a leginkább kötődő területe, a társadalmi és gazdasági változások az öröklési jogot sem kerülhetik el.